

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата наук із соціальних комунікацій

Романухи Зої Василівни,

на дисертаційну роботу

Желай Оксани Петрівни

«Розвиток вітчизняного бібліотечного електронного сервісу»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю

27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

Актуальність теми дослідження. Зростання інформаційної затребуваності всіма соціальними структурами суспільства посилює значення одних з провідних суб'єктів інформаційного ринку – бібліотек, що активно розвивають електронні форми обслуговування для якнайповнішого забезпечення соціуму суспільно значимою, науково-інтелектуальною інформацією. Необхідність вирішення методологічних і техніко-технологічних завдань бібліотек у забезпеченні всезростаючих інформаційних, інформаційно-аналітичних потреб бібліотечних користувачів, і зокрема цільових категорій – представників владних, бізнесових, громадських структур, обумовлює актуальність обраної Желай О. П. теми дисертації, в якій досліджуються ефективність впровадження інновацій у бібліотечну практику, потенціал бібліотечного електронного сервісу у реалізації стратегії з максимальної інтеграції інформаційного мультиресурсу та інформаційного мультисервісу для підвищення рівня забезпечення бібліотеками інформаційних, наукових, культурних потреб суспільства.

Своєчасність дослідження обґрунтовано відсутністю комплексних бібліотекознавчих розвідок специфіки електронного інформаційно-аналітичного сервісу бібліотеки для цільових категорій користувачів; організації обслуговування внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами. Цінність проведеного дослідження підтверджується його виконанням у межах

науково-дослідної роботи Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України і пов'язане з виконанням тем: «Інформаційно-аналітичний чинник подолання кризових явищ в українському суспільстві» (0110U000027) (2010–2012 рр.), «Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів» (0113U000098) (2013–2015 рр.) та «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (0116U000200) (2016–2018 рр.).

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів забезпечено ґрунтовним аналізом значної джерельної бази та методологічно вірним застосуванням комплексу загальнонаукових, спеціальних підходів, методів дослідження. Зокрема, автором використано принципи історизму, наукової об'єктивності і системності для аналізу особливостей розвитку інноваційних електронних форм сервісного обслуговування в бібліотеках; для дослідження рівня інтегрованості інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках застосовано статистичний, хронологічний і порівняльний методи; під час узагальнення результатів залучалися такі методи, як аналіз, синтез, прогнозування.

Завдяки логічно сформульованим об'єкту, предмету, меті дослідження було визначено напрями наукового пошуку з урахуванням бібліотечознавчих розробок інших дослідників, а також репрезентовано наукову новизну; наведено відомості про апробацію результатів роботи.

Новизна дослідження та отриманих результатів і їх достовірність полягає в тому, що в дисертації О. П. Желай вперше систематизовано наукові уявлення про специфіку організації бібліотечного електронного сервісу для цільових категорій користувачів; визначено поняття «бібліотечний електронний сервіс» і «цільові користувачі бібліотеки»; розроблено модель електронного інформаційно-аналітичного сервісу бібліотеки; вдосконалено технології виробництва бібліотечних інформаційно-аналітичних продуктів.

Дисертація являє собою завершену, логічно структуровану роботу.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, висновки, наукові положення, викладені у дисертації, належать автору особисто.

Зміст дисертаційної роботи відповідає паспорту спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Структура дисертації відповідає меті, завданням та відбиває логіку дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, отримані у результаті дослідження, є важливим внеском у розвиток відповідних розділів бібліотекознавства та теорії соціальних комунікацій, пов'язаних з узагальненням і вдосконаленням методик функціонування електронного сервісу та інформаційно-аналітичної діяльності у бібліотечній практиці. Підтвердженням обґрунтованості та достовірності результатів дисертаційної роботи О. П. Желай є їхнє впровадження у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, зокрема для підготовки і випуску комплексу інформаційно-аналітичних продуктів; розширення кола цільових користувачів Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) і Фонду Президентів України (ФПУ) НБУВ.

Відповідність автореферату дисертаційній роботі. Автореферат адекватно відображає зміст, структуру, основні результати і висновки дисертації.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації засвідчує зміст 24 наукових публікацій в наукових фахових виданнях. Результати наукової роботи О. П. Желай неодноразово доповідались на міжнародних і науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація має чітку, логічну структуру, відповідає меті та поставленим завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, 8 додатків, які надають додаткову інформацію.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, її зв'язок з науковими темами; висвітлено її теоретичне підґрунтя, джерельну базу; фахово визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, окреслено особистий внесок здобувача, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «Трансформація бібліотечної діяльності в умовах розвитку інформатизації в Україні» проаналізовано бібліотекознавчі дослідження, у яких висвітлюються окремі проблемні питання бібліотечного електронного сервісу; обґрунтовано методологію роботи на засадах вивчення наукового доробку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; висвітлено досвід ОУНБ.

Привертає увагу ґрунтовний аналіз певних чинників впливу на інформатизацію бібліотечної системи: законодавчих, проектних, техніко-технологічних інноваційних та ін. Наведені приклади діяльності НБУВ, ОУНБ показують досвід вітчизняних бібліотек з впровадження ІКТ у бібліотечну діяльність, розбудову електронних мультисервісних послуг.

У другому розділі дисертації «Дослідження формування спектра інформаційних електронних ресурсів у бібліотеках» аналізується еволюція змін у системі інформаційних запитів сучасних користувачів бібліотек; розбудова бібліотечного електронного інформаційного середовища як складової вітчизняного інформаційно-комунікаційного простору; розвиток дистанційних форм обслуговування.

Узагальнено напрацювання виробництва бібліотечних інформаційних продуктів і послуг, забезпечення доступу до електронних ресурсів на прикладі узагальнення досвіду НБУВ та публічних бібліотек України.

У цьому контексті є цінним наведений досвід СІАЗ і НЮБ НБУВ з апробації та визначення специфіки застосування інноваційних електронних сервісів (моніторингових систем, новинних агрегаторів тощо) у процесі виробництва інформаційно-аналітичних продуктів згідно зі специфікою

запитів користувачів. Як зазначається у дисертації, аналіз результатів застосування спеціальних електронних сервісів (Web-Observer, Альфатека, Ukr.net, Anews та ін.) в процесі моніторингу електронних ресурсів Інтернет засвідчив їхні переваги: оперативність подачі матеріалу, широке охоплення джерельної бази, наявність тематичного пошуку тощо, а також певні недоліки – інформаційні шуми, від яких ще не вільні автоматизовані пошукові системи. Це підкреслює користь роботи кваліфікованих досвідчених співробітників.

Також презентовано модель електронного інформаційно-аналітичного сервісу бібліотеки, характерними ознаками якої є: комплексність, тематичність, інтерактивність, науково-інтелектуальна орієнтовність, клієнтоспрямованість.

Висвітлено формування краєзнавчих ресурсів на веб-сайтах бібліотек у регіонах України, зацентровано на важливості доповнення бібліотечних ресурсів унікальною краєзнавчою тематикою, затребуваною у користувачів.

Важливим є висновок здобувача щодо необхідності подальшої розбудови інтерактивних комунікацій в електронному бібліотечному середовищі за допомогою сучасних електронних сервісних послуг бібліотек.

У третьому розділі «Шляхи розвитку бібліотечного обслуговування в умовах вдосконалення бібліотечних інформаційних технологій» висвітлено процес розширення асортименту бібліотечного сервісу на основі впровадження мережових комунікацій та технології Веб 2.0, серед яких: соціальні мережі та блоги, медіа ресурси тощо. Проаналізовано нові можливості бібліотек в організації доступу до якісної наукової, суспільно значущої інформації; сформульовано перспективні напрями розвитку електронного інформаційно-бібліотечного сервісу: підвищення оперативності та якості бібліотечних електронних ресурсів та послуг, активізація інтерактивних каналів комунікації бібліотек і користувачів, посилення вигідної взаємодії між провідними суб'єктами інформаційного

ринку – вітчизняними виробниками інформаційних продуктів і послуг – для якнайповнішого забезпечення суспільно-інформаційного попиту.

Також у розділі проаналізовано результати впровадження у вітчизняну бібліотечну систему комплексної програми обслуговування нової цільової групи користувачів бібліотек – внутрішньо переміщених осіб, зокрема застосування новітніх технологій, що посилюють мобільність і адаптацію, вироблення нових стратегій у бібліотечній діяльності щодо реагування на сучасні виклики.

Закцентовано увагу на ролі бібліотек у формуванні суспільного дискурсу щодо вирішення актуальних питань, зокрема проблематики ВПО: інтеграції та адаптації вимушених переселенців у громади, які їх приймають та ін. Наведено досвід бібліотек у наповненні інформаційного простору суспільно значущими науково-аналітичними продуктами, зокрема аналітичних підрозділів НБУВ.

Загальні **висновки** дисертації О. П. Желай відповідають меті й завданням дослідження, створюють теоретико-методологічну базу для розширення досліджень у сфері бібліотекознавства, теорії соціальних комунікацій.

Зауваження по роботі. Незважаючи на цілком позитивну оцінку дисертаційного дослідження та автореферату О. П. Желай, слід відзначити певні дискусійні моменти і зауваження:

1. Вважається за доцільне надання більш повнішого розкриття застосування у дисертаційному дослідженні методу узагальнення.

2. На стор. 10 автореферату і відповідно у тексті дисертації (стор. 142, розділ 2) представлено розроблену модель електронного інформаційно-аналітичного сервісу бібліотеки, її характеристика, особливості функціонування. Водночас варто було б ширше зупинитися на розкритті поняття таких складових моделі, як:

- ресурс глобального інформаційного простору,
- ресурс нового вітчизняного інфотворення.

3. У третьому розділі дисертації розкриваються перспективні напрями застосування бібліотеками новітнього веб-інструментарію, тому було б доцільним сформулювати і підкріпити прикладами алгоритм роботи з хмарними сервісами та месенджерами, застосування яких сьогодні лише набуває поширення у інформаційній діяльності бібліотек.

Проте, зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження О. П. Желай.

Оцінка наукової роботи в цілому. У цілому дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням. За актуальністю, науковим рівнем і новизною, теоретичним рівнем і практичним значенням «Розвиток вітчизняного бібліотечного електронного сервісу» відповідає вимогам, що висуває Міністерство освіти і науки України до дисертаційних досліджень кандидатського рівня, паспорту спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України.

Автор дисертаційного дослідження Оксана Петрівна Желай заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Офіційний опонент

Романуха Зоя Василівна,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

провідний бібліотекар

Рівненської міської бібліотеки (мікрорайон Ювілейний)

Управління культури і туризму

виконавчого комітету Рівненської міської ради

Підпис Романухи З.В. засвід.

Директор бібліотеки Миронець І.І.

Романуха З.В.